

RAJ (AZDA RAZ) ZNOVU NÁJDENÝ

Dozvedáme sme sa¹, že pán Etzler pochádza z Nemecka a pôvodne vydal svoju knihu pred desiatimi či dvanásťimi rokmi tu v Amerike, v Pennsylvánii; v tomto čase, domnievame sa, že najskôr v súvislosti s rastúcou popularitou Fourierovej doktríny, sa jeho čitatelia spoza oceánu dožadujú druhého, tentoraz anglického vydania. Je to jedno zo znamení tejto doby. Zároveň však priznávame, že aj my sme od tejto knihy vstali s obzorom našich myšlienok o poznanie širším a s porozumením pre to, aké sú naše úlohy na tomto svete, o poznanie rozsiahlejším. Vskutku sme vďaka nej o kúsok podrástli.

Táto kniha rozhodne stojí za povšimnutie. Už len kvôli tomu, že pojednáva o skutočne závažných otázkach. Uvážte, čo pán Etzler navrhuje:

¹ Esej *Paradise (to be) Regained* napísal Thoreau ako recenziu knihy *The Paradise within the Reach of Men, without Labor, by Powers of Nature and Machinery. An address to all intelligent Men* [Raj ľudstvu na dosah, bez práce, vďaka silám prírody a strojom. Výzva všetkým inteligentným ľuďom] Johna Adolphusa Etzlera (Londýn, 1842). Vyšla v roku 1843 v časopise *United States Magazine and Democratic Review*.

„Priatelia! Sľubujem, že vám predstavím prostriedky, pomocou ktorých budeme môcť v priebehu desiatich rokov vybudovať raj na zemi, kde si každý bude môcť v hojnosti dopriať všetkého, po čom zatúži, bez práce a bez platenia; celá tvár prírody nadobudne tú najnádhernejšiu zo svojich podôb a človek bude žiť v najprepsychovejších palácoch, v najväčšom luxuse, aký si len dokážete predstaviť, a prechádzat sa v najutešenejších záhradách; v priebehu jediného roka a úplne bez práce dosiahne omnoho viac, než doteraz dokázal za celé tisícky rokov; zarovná vrchy a vyplní údolia, stvorí jazerá, a iné zas, spolu s močiarmi, vysuší; kde len bude chcieť, vybuduje naprieč krajinou úžasné kanály a cesty na prepravu aj niekolko tisíc ton ťažkých nákladov, vďaka ktorým bude môcť v priebehu dvadsiatich štyroch hodín precestovať hoc aj tisíc mil; oceány pokryje plaviacimi sa ostrovmi, ktoré sa budú môcť s nesmierou silou a rýchlosťou plavíť kdekoľvek sa mu zachce, v úplnom bezpečí, so všetkým pohodlím a luxusom, záhradami, palácmi a tisíckami rodín, zásobovaných zo zurčiacich pramienkov sladkej čistej vody; človek preskúma vnútro zeme a od pólu k pólu prejde za púhych štrnásť dní; zadováži si prostriedky, vďaka ktorým rozvinie svoje vedomosti o tomto svete i svoju vlastnú inteligenciu, o akých doteraz ľudské ucho nepočulo; svoj život bude žiť v neustálej radosti a blaženosti, akú doteraz nik nepoznal;

ľudstvo sa oslobodí od takmer všetkého trápenia, čo ho sužuje – pravda, okrem smrti, no i tú bude vedieť oddialiť tak, že nám to dnes príde nepredstaviteľné, a nakoniec ju zbaví všetkého utrpenia. Ľudstvo bude prebývať v úplne novom svete plnom radosti, svete omnoho lepšom, než je tento súčasný, a pozdvihne sa na rebríčku bytia omnoho vyššie.“

Na základe tohto a niekoľkých ďalších náznakov by sa mohlo zdať, že aj v technike, tak ako v etike, existuje transcendentalizmus. Zatiaľ čo pole pôsobnosti jedného reformátora leží za hranicami pozemského priestoru, druhý presadzuje svoje vízie v snahe pozdvihnuť k tým najvyšším métam ľudskú rasu. Kým sa jeden snaží dosiahnuť nebo, druhý siaha k zemi. Jeden hovorí, že reforma sa musí začať uňho samého, že keď dokáže zmeniť seba, príroda i celkové pomery už žiadnu zmenu vyžadovať nebudú. My sami sme tou najväčšou prekážkou na našej ceste. Ved' čo je mrak, zakrývajúci výhľad človeku hľadiacemu na hviezdy, oproti jeho vlastnej slepote. Ten druhý zasa tvrdí, že najprv je potrebné začať meniť prírodu a celkové pomery. Dost' bolo vägnych rečí o zmene sveta, hovorí tento, ja pretvorím celú zemeguľu. Čo je lepšie, pustiť žilou sám sebe, alebo celej zemi? Nebuďme malicherní a doprajme jej poriadnu kúru. Ved' zemeguľa sa dnes ubera po svojej dráhe vo veľmi zúboženom stave. Možno má záduch, zimnicu, alebo